

РОЛЬ ЕКОАКТИВІЗМУ В БОРОТБІ З ГЛОБАЛЬНИМИ ЕКОЛОГІЧНИМИ ВИКЛИКАМИ

Звертаю увагу, що становлення та дотримання міжнародного екологічного права стає основною умовою гармонійного існування у сучасному світі. Нинішні катаклізми та проблеми охорони навколишнього середовища не обмежуються рамками окремих країн чи регіонів – вони набули глобального світового характеру, тому екологічне право тісно пов'язане з міжнародним. Настав час створення планетарної екологічної політики, оскільки проблема забезпечення екологічної безпеки з регіональної та національної перетворилась на глобальну.

Для людської світової спільноти негативним прикладом ігнорування вимог екологічного права та їх можливих наслідків є вибух 26.04.1986 року на Чорнобильській АЕС, який спричинив погіршення екологічного стану, погіршення якості життя людей та як наслідок, зростання смертності, захворюваності серед населення Радянського Союзу та сусідніх соціалістичних країн, що призвело до падіння Берлінської стіни (09.11.1989 року) та краху Радянського союзу (1991 року) й соціалізму в цілому. В зв'язку з чим, на наших очах народжується Новий Світ, обличчя і структура якого остаточно ще не визначені, але в ньому визначальне місце повинно належати міжнародному екологічному праву та планетарній екологічній політиці, з огляду на зміни природного середовища.

Міжнародний екологічний правопорядок як юридичне явище формується на базі міжнародно-правових документів, що орієнтують держави, інших суб'єктів міжнародного права на забезпечення сприятливого навколишнього середовища та раціональне природокористування на благо теперішнього і майбутніх поколінь [4, с. 179]. У чинному міжнародному законодавстві проголошуються право на сприятливе навколишнє середовище, на доступ до екологічної інформації, участь громадськості у прийнятті рішень, що стосуються навколишнього природного середовища та інше, але екологічні права людини, як самостійна правова категорія, не визначаються. Існує «біла

пляма» між проголошеним правом на екологічну безпеку, правом на сприятливе навколишнє природне середовище, але це право не опосередковано та не визначено стосовно людини та її здоров'я, відсутня пріоритетність права людини на екологію.

Внаслідок це призвело до масових виступів людей у всьому світу, а пріоритетність економічних відносин і капіталістичних амбіцій для найпотужніших держав, спричинило появу нового руху серед світової громадськості, що тепер носить назву «екоактивізм». Протягом кількох останніх десятиліть екоактивізм перебував у центрі уваги, так як кліматична проблема, природні катаклізми та пошук шляхів її вирішення почали ставати все нагальними. Зокрема, пластик в океанах Південно Східної Азії почав формувати цілі плато, ґрунти на всій планеті наповнені хімікатами від надмірного використання пестицидів, питна вода забруднена, а ліси знищуються через видобування корисних копалин, будівництва та лісопереробки. Найбільш вражаючими є голоси людей, що випробовують реальний вплив зміни клімату та забруднення на собі кожного дня. До прикладу, жінки в Нігерії працюють з електронними відходами без спеціального обладнання чи одягу, піддаючи себе підвищеному ризику набуття онкологічних захворювань [3, с. 2].

Уряди країн знаходяться в затишних кабінетах і вони не відчувають екологічної небезпеки, тому екоактивізм є необхідним, адже він першим усвідомлює екологічні небезпеки та здійснює захист екосистем, першим забезпечує постраждалих від непропорційності деградації навколишнього середовища, дає можливість висловити свої думки, занепокоєння та надає право бути почутим.

В центрі уваги екоактивізму XXI століття є ядерна енергія, кислотні дощі, озонові діри, токсичні відходи, будівництво доріг, спалювання горючих корисних копалин, популяризація та здешевлення альтернативних джерел енергії тощо. Ідейною натхненницею екоактивізму і «провідником» громадськості у боротьбі за збереження клімату стала 16-річна шведка Грета Тунберг, вона стала лицем екоактивізму, а її особистістю стали цікавитись екоактивісти з усього світу.

20 вересня 2019 року приблизно чотири мільйони людей в 161-й країні світу вийшли на вулиці, ставши учасниками найбільшої демонстрації, присвяченої кліматичним змінам в

історії. На чолі цього глобального кліматичного страйку стояла Грета, яка ввійшла до центру уваги світового населення як лідер молодіжного руху, що спонукає уряди та бізнесові корпорації до рішучих дій у справах боротьби з кліматичною кризою та глобальним потеплінням. Грета Тунберг запустила рух під назвою «П'ятниці задля майбутнього» або Шкільний страйк заради клімату 2018 року, тим самим заохочуючи учнів та студентів долучатися до акцій на підтримку збереження довкілля та вимагати дій від урядів і високопосадовців. 15 березня 2019 року Тунберг стала обличчям масової кампанії на підтримку активних дій з боротьби із глобальним потеплінням, в якій взяли участь більше ніж один мільйон студентів, що пропустили заняття в п'ятницю [3, с. 3]. Дії дівчини не залишено без уваги, її запросили до найвпливовішої і найбільшої міжурядових організацій на політичній арені – ООН, мала зустріч з Барака Обама. 21 вересня 2020 року вона виступала на саміті ООН з питань клімату у Нью-Йорку, де виголосила пристрасну промову. Метою саміту була реалізація Паризьких угод та надати імпульс політиці сталого розвитку. Паризька угода передбачає в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC) заходи регулювання, у вигляді квот для держав, зменшення викидів діоксиду вуглецю з 2020 року, яка має прийти на зміну Кіотському протоколу. Текст угоди було погоджено на 21-й Конференції учасників UNFCCC в Парижі 12 грудня 2015 року та угода набрала чинності 4 листопада 2016 року. На відміну від Кіотського протоколу, Паризька кліматична угода передбачає зобов'язання зі скорочення шкідливих викидів в атмосферу для всіх держав, незалежно від ступеня їхнього економічного розвитку. В Нью-Йорському саміті ООН відмовились від зустрічі такі великі країни-забруднювачі як Саудівська Аравія, Австралія та США, хоча Дональд Трамп усе ж відвідав саміт, однак амбітних заяв від його країни не прозвучало, Китай і Індія підтримали саміт, але не зробили публічних заяв про зменшення викидів. 4 листопада 2020 року формально вступило в силу рішення США вийти з Паризької угоди, про що було оголошено рік тому. Переконана, це результат політики Дональда Трампа, результатом якої може стати кліматичний колапс та апогей забруднення навколишнього середовища.

Однак, ООН має намір і далі співпрацювати з усіма зацікавленими сторонами з США і партнерами з усього світу в боротьбі зі зміною клімату. В зв'язку з чим, людство має докласти додаткові зусилля з організації заходів по боротьбі зі зміною клімату, розширювати співпрацю з метою пом'якшення наслідків глобального потепління та підтримати планетарну екологічну політику ООН та статті Паризької угоди, які значно прогресивніші чим Кіотський протокол, в тому числі через екоактивізм.

Джерела:

1. Лицур І. М. Дослідження проблем впровадження пунктів Кіотського протоколу на мезо- та макрорівні. *Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наукових праць* 2014. 2014. № 12. С. 216–220.
2. Ломборг, Б. Почему Парижское соглашение по климату было обречено и до Трампа. *Bird in Flight*. 2017. URL: <https://birdinflight.com/ru/mir/20170620-bjorn-lomborg-about-trump-and-paris-climate-agreement.html>.
3. Вовк А. Екоактивізм-сучасний тренд міжнародних відносин. Випуск: Зовнішні справи, №3, 2020. URL: https://uaforeignaffairs.com/public_html/uploads/journals/105/ZS_%E2%84%963.pdf.
4. Рамкова конвенція Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату від 29.10.1996 № 435/96-BP. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044.

Науковий керівник – д.ю.н., професор Сурілова О. О.